

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัยแรกรุ่น เป็นช่วงที่เปลี่ยนจากวัยเด็กไปสู่วัยรุ่นและพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ต้องการความเป็นอิสระ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับร่างกาย เด็กวัยนี้จึงต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานะที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะพัฒนาการทางด้านเพศ ฮอโมนเพศ จะทำให้ลักษณะทางเพศเจริญปรากฏ เป็นแรงผลักดัน ให้เกิดความต้องการทางเพศ สนใจเรื่องเพศ มีความอยากรู้อยากลอง (สุชา จันทน์เอม, 2540) ความต้องการทางเพศ และแรงขับทางเพศนี้เองที่ทำให้เด็กวัยนี้สนใจและพยายามปรับปรุงตัวให้ได้รับความสนใจจากเพศตรงข้าม ทำให้มีพฤติกรรมเรียกร้องความสนใจในรูปแบบต่าง ๆ จึงมีความไวต่อความรู้สึกทางเพศเมื่อได้เห็นหรือสัมผัสสิ่งกระตุ้น (วารุณี พองแก้ว, 2545) หากไม่มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ปัญหาที่สำคัญพบมากในวัยรุ่นคือ ปัญหาพฤติกรรมทางเพศและมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์เมื่ออายุยังน้อย การไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ การดื่มสุราก่อนการมีเพศสัมพันธ์ (สหภาพ พูลเกษตร, 2544) พฤติกรรมเหล่านี้ก่อให้เกิดปัญหาต่อการเกิดโรคติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ การติดเชื้อเอดส์ การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ (วัลลภ ตั้งคณาภิรักษ์, 2547; ประภาภรณ์ สุวรรณคุณ, 2548; ขงอุท ขวาศภิรมย์สานต์, 2552)

สภาพการณ์ในปัจจุบัน สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงตามสังคมโลก ส่วนหนึ่งเกิดจากผลกระทบทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมต่อข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม และการเลียนแบบพฤติกรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ทำให้ครอบครัวให้ความสำคัญกับการทำงานเพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจ ครอบครัวซึ่งมีบทบาทในการให้ความรัก ความอบอุ่นลดน้อยลง ขาดการเอาใจใส่ในวัยรุ่น ส่งผลให้วัยรุ่นขาดความตระหนักและความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะเรื่องบทบาททางเพศ (วารุณี พองแก้ว, 2545) วัยรุ่นโดยส่วนใหญ่จะเรียนรู้เรื่องเพศจากเพื่อนและสื่อต่างๆ ทำให้ค่านิยมในเรื่องเพศของวัยรุ่นเปลี่ยนไป (สุชาดา สุวรรณคำ, 2542) การเติบโตในสภาพแวดล้อมของสื่อช่วยทางเพศ การถูกล่อลวงไปมีพฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ทำให้วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การมีเพศสัมพันธ์ที่ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งมักจะนำไปสู่การตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ การทำแท้งผิดกฎหมาย การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ (วัชระ เอี่ยมรัศมีกุล และคณะ, 2543) ดังผลการสำรวจวัยรุ่นทั่วโลก พบว่า ร้อยละ 60 มีเพศสัมพันธ์ในระดับไฮสคูล

(Grumbum, 2004) และร้อยละ 25 ของการมีเพศสัมพันธ์ เป็นวัยรุ่นที่มีอายุ 15 ปี (Alan Guttmach Institute[AGI], 1999) สำหรับกลุ่มวัยรุ่นไทย พบว่าวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกอายุต่ำสุด 9 ปี เฉลี่ย 12.7 ปี (อรอุษา จันทวิรุฑ, 2544, ถนอมรัตน์ ประสิทธิ์เมตต์ และ ชัยโรจน์ ชูมมงคล, วรรณวิมล สุรินทร์ศักดิ์, 2546) การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมักเกิดขึ้นโดยไม่ได้เตรียมตัวและไม่มีการป้องกัน โดยพบว่า ร้อยละ 66.6 ไม่มีการคุมกำเนิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ (จิราวรรณ แทนวัฒนกุล, 2543) จากการศึกษาของ นิรุทธ์ อุทธา และ กนกวรรณ แก้วปา (2544) พบว่าวัยรุ่น ไม่มีการป้องกันเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก และร้อยละ 61.3 ไม่ใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับคู่อุปถัมภ์ (พรณี ภาณุวัฒน์สุข และ รัตนา สำโรงทอง, 2542; สหภาพ พูลเกษตร, 2544)

ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร เป็นปัญหาที่สำคัญและทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน (วัลลภ ตั้งคณานุรักษ์, 2547; ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, 2552) การที่วัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์โดยขาดการป้องกัน ส่งผลให้มีการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ ดังการศึกษาพบว่า มีนักเรียน นักศึกษาป่วยด้วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เพิ่มมากขึ้น จากปี 2543, 2544, 2545 คิดเป็นร้อยละ 3.32, 4.38 และ 4.48 ตามลำดับ (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2548) และยังพบว่า ร้อยละ 80 ของผู้ป่วยรายใหม่เกิดจากการติดต่อทางเพศสัมพันธ์ 2.3 ล้านคนเป็นเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี (กระทรวงสาธารณสุข, 2550) และยังพบว่ามีการระบาดของโรคเอดส์ในกลุ่มวัยรุ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากร้อยละ 11 ในปี 2542 เพิ่มเป็นร้อยละ 17 ในปี 2550 (กระทรวงสาธารณสุข, 2550)

สถานการณ์ปัญหาทางเพศในวัยรุ่นของอำเภอกุมภวาปีในปี 2552 พบว่ามีจำนวนผู้ป่วยโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ทั้งหมด 268 ราย พบเป็นโรคเอดส์ทั้งหมด 227 ราย พบผู้ป่วยใหม่ จำนวน 20 ราย ในจำนวนนี้มีผู้ติดเชื้อเอดส์อายุ 15 ปี สาเหตุจากการติดเชื้อเกิดจากการมีทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์โรคเอดส์จังหวัดอุดรธานี มีจำนวนผู้ติดเชื้อจำนวน 1,560 คน และอายุ 15-29 ปี เป็นกลุ่มอายุที่พบมากที่สุด สาเหตุของการติดเชื้อรายใหม่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 84.56 (งานควบคุมโรคสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี, 2553) นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนมารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี ในปี 2550, 2551, 2552 คิดเป็นร้อยละ 24.82, 23.71 และ 25.48 ของจำนวนผู้คลอดทั้งหมดตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจำนวนมารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นและพบว่ามารดาอายุต่ำสุดของผู้คลอด คือ 13 ปี จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นเริ่มมีเพศสัมพันธ์อายุประมาณ 12 ปี และมีแนวโน้มอายุลดลงเรื่อย ๆ (สถิติการคลอดโรงพยาบาลกุมภวาปี, 2552)

จากปัญหาพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่นดังกล่าว พบว่าสาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่งคือวัยรุ่นขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา (รุจิรา แมคสถาน, 2546) ส่งผลให้เด็กวัยรุ่นไม่สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมได้ (สุทธิลักษณ์ ตั้งกุลบริบูรณ์ และคณะ,

2548) ดังนั้น จึงควรมีการสอนเพศศึกษา เพื่อให้วัยรุ่นมีการปรับตัว มีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ แนวทางการแก้ปัญหา โดยการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่เด็กตามวัย ซึ่งในโรงเรียนมีสอนแทรกในวิชาสุขศึกษา และในวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต (สุชาติ โสมประยูร, 2541) ซึ่งวันเพ็ญ เอื้อกุล และ กอบกาญจน์ มัทธโน (2543) ศึกษาพบว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาคือการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาแก่วัยรุ่น เมื่อวัยรุ่นมีความรู้จะสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง อันจะนำไปสู่การป้องกันปัญหาทางเพศนั้น เช่นการคบเพื่อนต่างเพศ การแต่งกายที่เหมาะสม ค่านิยมการรักษานวลสงวนตัว การป้องกันและการหลีกเลี่ยงทางเพศ (สุชาติ โสมประยูร และ วรณี โสมประยูร, 2541) ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของ บุญผา ศิริศรีสมิ (2546) ศึกษาพัฒนาโปรแกรมการให้ความรู้ด้านอนามัยเจริญพันธุ์ สำหรับนักเรียนชาย –หญิงที่เริ่มเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์ พบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีการรับรู้และการปรับตัวดีกว่าก่อนการทดลองและดีกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาติ ตรีสิงหวงศ์ (2547) ประยุกต์ใช้ทฤษฎีการกระทำ ด้วยเหตุผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศน้อยกว่าก่อนการทดลอง น้อยกว่ากลุ่มควบคุม จะเห็นได้ว่าหลักสำคัญในการสอนเพศศึกษาในปัจจุบันคือ การสอนทักษะชีวิตเกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นการให้ความรู้และสอนให้รู้จักบทบาทและคุณค่าความเป็นชายเป็นหญิงในสังคม (สุรพงศ์ อัมพันธ์, 2550) ดังนั้น ในการป้องกันปัญหาทางเพศของวัยรุ่นนั้น วัยรุ่นจะต้องมีทักษะในการหลีกเลี่ยงปัญหา ซึ่งทักษะที่สำคัญคือทักษะปฏิเสธ หากวัยรุ่นมีทักษะชีวิตที่ดี จะเป็นภูมิคุ้มกันช่วยให้วัยรุ่นรู้จักวิธีการป้องกันตนเองจากสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อปัญหาที่เกิดขึ้นได้

ครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับวัยรุ่นมากที่สุด เพราะครอบครัวเป็นศูนย์กลางความรัก ความเข้าใจ และการสร้างสายสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงความผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เป็นศูนย์กลางรวมของการส่งเสริมสนับสนุนและเอื้ออาทร ช่วยหล่อหลอม ปลูกจิตสำนึก ความดี ความซื่อ ความถูกต้อง ปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยมที่ถูกต้อง สร้างสามัญสำนึกที่ดีงามแก่บุตร (นิภา ผ่องพันธ์, 2542; วาสนา ขอนยาง, 2548) ดังนั้น มารดาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุด ที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลเรื่องเพศที่ถูกต้องแก่วัยรุ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว หากวัยรุ่นได้รับการปลูกฝังให้รู้จักบทบาทและคุณค่าทางเพศที่เหมาะสมร่วมกับการมีความนับถือตนเองและทักษะชีวิต สิ่งเหล่านี้จะเป็นภูมิคุ้มกันเป็นอย่างดีในวัยรุ่น (สุรพงศ์ อัมพันธ์, 2550)

การศึกษาเบื้องต้น โดยการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่นอายุ 12-15 ปี ในเขตอำเภอภูพานปี จำนวน 8 คน ในเรื่องของการสอนเรื่องเพศศึกษากับบุตรวัยรุ่น พบว่า ส่วนใหญ่ให้การอบรมในเรื่องการแต่งกายที่เหมาะสม การเลือกคบเพื่อน และให้ความสนใจเรื่องการเรียนของบุตร อย่างไรก็ตามมารดาไม่ได้สอนทักษะของการป้องกันตนเองจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่น

การใช้ถุงยางอนามัย และการป้องกันการตั้งครรภ์ การปฏิเสธเพื่อนเมื่อถูกชวนไปมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การหลีกเลี่ยงจากสถานการณ์ที่จะเป็นอันตราย เพราะมีความคิดเห็นที่ไม่ควรพูดเรื่องเพศกับบุตร และคิดว่ามีการสอนเรื่องเพศศึกษาในโรงเรียน และที่สำคัญไม่มีความมั่นใจในการสอนเรื่องเพศกับบุตรเนื่องจากไม่มีความรู้ ไม่ทราบว่าต้องสอนเรื่องเพศศึกษากับบุตรเมื่อใดและคิดว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องลามกไม่ควรพูดคุยกับบุตร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พูนสุข ช่วยทอง และคณะ (2541)

จากสถานการณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าครอบครัวยังไม่มีความสามารถในการสอนเรื่องเพศและทักษะชีวิต การป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศต่อการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่ตั้งใจ จึงควรเน้นที่การแก้ค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง ร่วมไปกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตที่จำเป็น (World Health Organization [WHO], 1993) โดยการรู้จักตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีทักษะการเจรจาต่อรอง และปฏิเสธเมื่อถูกชวนให้มีพฤติกรรมเสี่ยง ซึ่งทักษะเหล่านี้เหล่านี้จะต้องฝึกฝนจึงจะใช้ได้อย่างชำนาญ (คุษฎี เจริญสุข, 2540) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เรื่องทักษะชีวิตในการป้องกันโรคพฤติกรรมทางเพศ ดังการศึกษาของ คุษฎี เจริญสุข (2540) ศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตเกษตรศาสตร์ จำนวน 72 คน และวิภาพรรณ ผลผลา (2541) ศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสตรีวิทยา 2 จำนวน 99 คน โดยจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต เสริมสร้างเจตคติ พบว่า มีผลต่อพฤติกรรม การป้องกันโรคเอดส์มากขึ้น มีเจตคติที่ดีในการป้องกันโรคเอดส์และรู้จักที่จะปฏิเสธเพื่อป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงที่เกิดขึ้นได้ และการศึกษาของ เจตพินิจู สมมาตย์ (2550) ศึกษาผลของโปรแกรมการสร้างเสริมทักษะชีวิตต่อพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนในจังหวัดขอนแก่น พบว่าหลังให้ความรู้ นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ทักษะชีวิตดีขึ้น และพฤติกรรมป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

จะเห็นได้ว่าการมีทักษะชีวิตพื้นฐานที่ดีจะเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาต่าง ๆ รอบด้าน ทักษะชีวิตจะทำให้วัยรุ่นเข้มแข็งขึ้น มีผลต่อความสามารถในการเผชิญความเครียดหรือแรงกดดันในชีวิต ความคิด ความสามารถในการเผชิญปัญหาและทักษะทางสังคม (รุจา ภูโพนุสย์, 2547) มีผลต่อการป้องกันปัญหาทางเพศในวัยรุ่น ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีการให้ความรู้เรื่องทักษะชีวิตมีการศึกษาเฉพาะในวัยรุ่นเท่านั้น ยังไม่พบว่ามีการศึกษาในครอบครัวหรือบิดามารดา ผู้วิจัยในฐานะพยาบาลครอบครัวได้ตระหนักเห็นปัญหาของครอบครัวที่มีบุตรวัยแรกรุ่นหญิง เห็นว่าการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตแก่มารดา จะทำให้มารดา มีความตระหนัก มีเจตคติที่ดี ส่งผล

ให้มารดามีการอบรมเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตแก่นบุตร ส่งผลทำให้บุตรวัยแรกเริ่มหญิง มีทักษะชีวิตพื้นฐานที่ดีขึ้นและปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้

ผู้วิจัยจึงจัดให้มีโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชนแก่นบุตรวัยแรกเริ่ม โดยใช้แนวทางการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ร่วมกับแนวทางการพัฒนาทักษะชีวิต (Life skill development) และเพศศึกษา (Sex education) ซึ่งในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่การเรียนรู้จะต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การแสดงความคิดเห็น การแก้ไขปัญหา เพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวมีศักยภาพในการถ่ายทอดความรู้ด้านเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชนในการป้องกันปัญหาทางด้านเพศ โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยประสบการณ์ของแต่ละบุคคล สนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อันจะส่งผลให้มารดา เกิดการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการปฏิบัติดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาความสามารถของมารดาที่มีบุตรวัยแรกเริ่ม ในเขตอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เพื่อมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ เจตคติ แนวทางการปฏิบัติในการสอนบุตรวัยแรกเริ่มหญิงด้านทักษะการปฏิเสชน เพื่อป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ซึ่งส่งผลให้เด็กวัยรุ่นมีภูมิคุ้มกัน สามารถเผชิญปัญหาและจัดการกับปัญหาได้ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพดีและมีคุณภาพต่อไป

2. คำถามการวิจัย

โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัว ในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชนแก่นบุตรวัยแรกเริ่มหญิง โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม สามารถพัฒนาความรู้ เจตคติ และทักษะในการสอนทักษะการปฏิเสชนแก่นบุตรวัยแรกเริ่มหญิง เพื่อป้องกันปัญหาทางเพศแก่นบุตรวัยแรกเริ่มหญิง หรือไม่ อย่างไร

3. วัตถุประสงค์การวิจัย

3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัว ในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสชน แก่นบุตรวัยแรกเริ่มหญิงโดยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อป้องกันปัญหาทางเพศแก่นบุตรวัยแรกเริ่ม ของมารดาที่มีบุตรวัยแรกเริ่ม โรงเรียนแห่งหนึ่ง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

- 3.2.1 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศของมารดาในกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.2 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตของมารดาในกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.3 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศของมารดาในกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.4 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของบุตรวัยแรกรุ่นต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศของมารดาในกลุ่มทดลองก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.5 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยความรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศระหว่างมารดาในกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.6 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยเจตคติต่อเรื่องเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศ ระหว่างมารดาในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.7 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศ ระหว่างมารดาในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง
- 3.2.8 เพื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยการรับรู้ของบุตรวัยแรกรุ่นต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศระหว่างมารดาในกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลอง ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง

4. สมมติฐานการวิจัย

- 4.1 มารดาในกลุ่มทดลองมีความรู้ เจตคติ และการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศดีกว่าก่อนการทดลอง
- 4.2 มารดาในกลุ่มทดลองมีความรู้ เจตคติ และการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศหลังได้รับ โปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศดีกว่ากลุ่มควบคุม
- 4.3 การรับรู้ของบุตรวัยรุ่นหญิงในกลุ่มทดลองต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศของมารดาหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง
- 4.4 การรับรู้ของบุตรวัยรุ่นหญิงในกลุ่มทดลองต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธรื่องเพศของมารดาดีกว่ากลุ่มควบคุม

5. ตัวแปรที่ศึกษา

5.1 **ตัวแปรอิสระ** ได้แก่ โปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษา และทักษะการปฏิเสธแก่นุตรวัยรุ่นหญิง

5.2 **ตัวแปรตาม** ได้แก่ ความรู้ เจตคติ การสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่นุตรวัยรุ่นหญิงของมารดา และการรับรู้ของบุตรวัยรุ่นต่อการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธของมารดา

6. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลองสองกลุ่มที่เป็นอิสระต่อกัน (Quasi - experimental two group pre-post test design) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนทักษะการปฏิเสธ โดยศึกษาในมารดาที่มีบุตรวัยรุ่นหญิงตอนต้น อายุ 9-12 ปี ที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านดงเมือง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ระหว่างเดือน มิถุนายน 2553 ถึง เดือน สิงหาคม 2553

7. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

7.1 **โปรแกรมการพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธ** โดยการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินกระบวนการเกี่ยวกับการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขและองค์การอนามัยโลกและความรู้เพศศึกษา ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของมารดา ด้านความรู้ ทักษะที่ดี และการปฏิบัติการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธแก่นุตรวัยรุ่น โดยการใช้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของผู้เรียน การอภิปรายกลุ่ม การคิดวิเคราะห์ การประยุกต์ความรู้ที่เกิดขึ้น การแสดงบทบาทสมมติ และสรุปบทเรียนที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม ใช้เวลารวม 2 วัน

7.2 **การสอนเพศศึกษา** หมายถึง พฤติกรรมการกระทำด้วยความราบเรียบ คล่องแคล่ว แม่นยำเพื่อสื่อสารความรู้ ความเข้าใจแก่นุตรวัยแรกรุ่นเรื่องเพศ ความแตกต่างของแต่ละเพศ และวิธีการสัมพันธ์อันดีต่อกัน แต่ละคนจะสามารถประพฤติปฏิบัติตนต่อเพื่อนร่วมเพศ และเพื่อนต่างเพศ ด้วยความนับถือเพื่อการดำเนินชีวิตในสังคม ประเมินผลจากแบบสัมภาษณ์การสอนระหว่างมารดากับบุตรก่อนและหลังการทดลอง

7.3 **การสอนทักษะการปฏิเสธ** หมายถึง พฤติกรรมการกระทำในการสื่อสารเรื่องความสามารถของบุคคลในการใช้คำพูด และท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของตนเองและการรับรู้

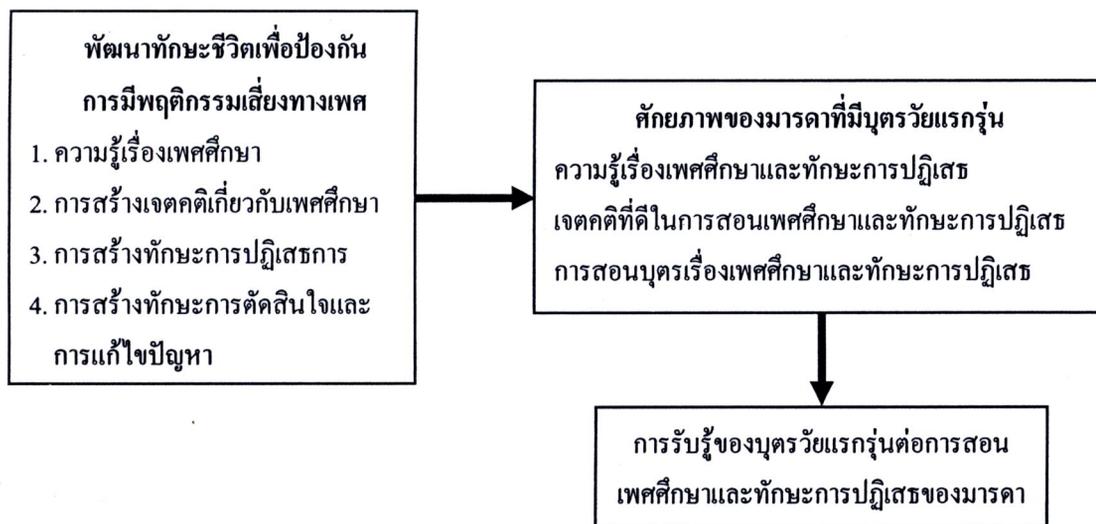
ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่ง ในการต่อรอง การกล้าที่จะเผชิญความขัดแย้งต่อความต้องการของผู้อื่นที่อาจทำให้ตนเองไม่ปลอดภัยหรือเกิดผลกระทบตามมา โดยเฉพาะเรื่องเพศ ประเมินผลจากแบบสอบถามสัมภาษณ์การสอนระหว่างมารดากับบุตรก่อนและหลังการทดลอง

7.4 **ครอบครัว** หมายถึงมารดาที่มีบุตรหญิงที่กำลังศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ประจำปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านดงเมือง อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

7.5 **วัยแรกเริ่ม** หมายถึง นักเรียนหญิง อายุ 9-12 ปีเต็ม กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แนวคิดเพศศึกษาและทักษะชีวิตเป็นแนวทาง โดยเน้นพัฒนาทักษะการปฏิเสธเนื่องจาก เป็นทักษะการสื่อสารที่บุคคลจะต้องเลือกที่ทำตามความต้องการของตนเองในการต่อรอง บอกกล่าวความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และกล้าที่จะเผชิญความขัดแย้งต่อความต้องการของผู้อื่น เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อตนเอง โดยเฉพาะเรื่องเพศ (ขงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และ สุวรรณ เรืองกาญจนเศรษฐ์, 2550) โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นการกระตุ้นให้เกิดการรับรู้ เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ เป็นการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลาง (รุจา ภูโพนุลย์, 2547) โดยมีองค์ประกอบ 4 ประการ การนำประสบการณ์เดิมมาพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ การสะท้อนความคิด และการเสวนา การสร้างความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ในการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการพัฒนาการเรียนรู้อย่างสูงสุดใน 3 ด้าน ด้านพุทธิพิสัย เป็นการต่อยอดความรู้เดิม สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ ด้านจิตพิสัย เป็นการปรับเปลี่ยนเสริมสร้างความรู้สึกรู้สึก ความคิด ความเชื่อและมีเจตคติที่ดี ด้านทักษะพิสัย เป็นความสามารถที่ไม่เคยมีมาก่อน แต่ได้เรียนรู้จนเกิดความชำนาญ ซึ่งเกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนและเป็นความรู้ที่แท้จริง เพื่อให้มารดาที่มีบุตรวัยรุ่นหญิงเกิดทักษะและเป็นผลให้มีการสื่อสารกับบุตรเรื่องทักษะชีวิตของวัยรุ่นมากขึ้น ส่งผลให้บุตรสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ทางสังคมที่มีปัญหาได้ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาทักษะการปฏิเสธของบุตรวัยเรียนสู่การเตรียมความพร้อมการเป็นวัยรุ่นต่อไป โดยผู้วิจัยมีกรอบแนวคิดในการศึกษาดังนี้

ภาพที่ 1 แผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างโปรแกรมพัฒนาความสามารถของครอบครัวในการสอนเพศศึกษาและทักษะการปฏิเสธเพื่อป้องกันการมีพฤติกรรมเสี่ยงบุตรวัยแรกเริ่มของมารดา

9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

9.1 เป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวได้รับความรู้ที่ถูกต้อง เกิดความมั่นใจในการให้ความรู้บุตรในเรื่องเพศศึกษาและทักษะชีวิตได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้กับเพื่อน หรือชุมชนต่อไป

9.2 เป็นการส่งเสริมให้ครอบครัวมีทักษะในการอบรมบุตรวัยรุ่นเรื่องการป้องกันพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศมากขึ้น และเป็นการเตรียมความพร้อมของครอบครัวที่มีบุตรวัยรุ่น

9.3 เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมสำหรับครอบครัวในการป้องกันและควบคุมปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลต่อสุขภาพในกลุ่มวัยรุ่น เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความรุนแรง ปัญหาโรคเอดส์ ให้กับหน่วยงานสาธารณสุข หน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

